Valiokunnan mietintö UaVM 11/2026 vp─ K 11/2026 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan kertomus 2025

JOHDANTO

Vireilletulo

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan kertomus 2025 (K 11/2026 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila, ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta
- kansainvälisten suhteiden erityisasiantuntija Ari Honkanen, ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Valiokunta käsitteli Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan toimintaa vuonna 2025 saatuaan käsiteltäväksi Suomen valtuuskunnan toimintakertomuksen (K11/2025 vp).

(2) Suomi toimi kertomusvuonna Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) puheenjohtajamaana. Samanaikaisesti Suomen näkyvyyttä järjestössä vahvisti Pia Kauman heinäkuuhun 2025 jatkunut Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen puheenjohtajuus. Kertomusvuosi oli myös Helsingin päätösasiakirjan 50-vuotisjuhlavuosi. Helsingissä järjestettiin 31.7.2025 Helsinki +50 -konferenssi.

(3) Venäjän Ukrainaan kohdistaman laittoman hyökkäyssodan jatkuminen sekä globaalin toimintaympäristön heikentyminen edelleen näkyivät parlamentaarisen yleiskokouksen työssä kertomusvuonna voimakkaasti. Yleiskokous antoi toistuvasti tukensa Ukrainalle. Ukrainasta kaapattujen lasten tilanne oli keskeisesti esillä. Huolta aiheuttivat niin ikään siviileihin ja kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvat iskut sekä Venäjän vangitsemina olevat ukrainalaiset Etyj-työntekijät. Valiokunta piti tärkeinä saamiaan tietoja Suomen delegaation tiiviistä

yhteydenpidosta Ukrainan delegaation kanssa. Myös saadut tiedot Ukrainan delegaation ja NB8-ryhmän välisestä tiiviistä yhteydenpidosta olivat valiokunnan mielestä arvokkaita.

(4) Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että kertomuksessa kuvattu kehitys korostaa Etyjin ja sen parlamentaarisen yleiskokouksen merkitystä aikana, jolloin kansainvälisiä sääntöjä ja monenkeskistä yhteistyötä haastetaan. Helsingin päätösasiakirjan periaatteet - muun muassa suvereniteetin, alueellisen koskemattomuuden, voimankäytöstä pidättäytymisen ja konfliktien rauhanomaisen ratkaisemisen periaatteet - säilyttävät keskeisen merkityksensä Euroopan turvallisuudelle. Valiokunta pitää tärkeänä Etyjin toimintakyvyn ja sen käytettävissä olevien työkalujen turvaamista muuttuneessa turvallisuusympäristössä.

(5) Kertomuksessa tuodaan esiin Etyjin toimintaan kohdistuvat institutionaaliset ja taloudelliset paineet. Parlamentaarinen yleiskokous joutuu priorisoimaan toimintaansa vaikeassa budjettitilanteessa, ja Venäjän jäsenmaksujen maksamatta jättäminen vaikuttaa sen talouteen. Suomen puheenjohtajuuskauden saavutuksiin kuului Helsinki +50 -rahaston perustaminen vapaaehtoisen rahoituksen kokoamiseksi Etyjin toimintaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että Etyjin toimintakykyä ja riittäviä voimavaroja pyritään ylläpitämään myös jatkossa.

(6) Demokratian, ihmisoikeuksien ja kansalaisyhteiskunnan tilan heikentyminen nousi kertomusvuonna toistuvasti esiin. Yleiskokouksessa käsiteltiin sanan- ja kokoontumisvapauteen kohdistuvia rajoituksia, median toimintatilan kaventumista sekä Georgian demokratiakehitystä. Valiokunta pitää huolestuttavana kertomuksessa kuvattua kansalaisyhteiskunnan tilan kaventumista ja korostaa, että ihmisoikeuksien, perusvapauksien ja yhteiskunnan moniäänisyyden puolustaminen kuuluu Etyjin kokonaisvaltaisen turvallisuuskäsityksen ytimeen.

(7) Uudet teknologiat, disinformaatio ja hybridivaikuttaminen muodostavat kasvavan haasteen demokraattisille yhteiskunnille ja vaalien luotettavuudelle. Kertomuksessa todetaan, etteivät perinteiset vaalitarkkailumenetelmät kaikilta osin riitä tunnistamaan esimerkiksi tekoälyn avulla toteutettua vaalivaikuttamista. Vuoden 2025 vaalitarkkailuissa havaittiin muun muassa disinformaatiota, kybervaikuttamista, epäaitoa verkkotoimintaa ja tekoälyllä tuotettua sisältöä. Valiokunta pitää tärkeänä vaalitarkkailumenetelmien jatkuvaa kehittämistä yhteistyössä Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston ODIHR:n kanssa siten, että myös teknologisen kehityksen synnyttämiin vaikuttamiskeinoihin voidaan vastata tehokkaasti.

(8) Valiokunta korostaa myös vaalitarkkailun riittävän kattavuuden merkitystä. Vaalitarkkailun uskottavuuden kannalta on tärkeää, että Etyjin osallistujavaltiot noudattavat sitoumuksiaan ja mahdollistavat kansainvälisen vaalitarkkailun.

(9) Vaalitarkkailun vaikuttavuuden kannalta on olennaista, että tarkkailussa muodostetaan mahdollisimman kattava kuva koko vaaliprosessista eikä ainoastaan vaalipäivän tapahtumista. Valiokunta pitää tämän vuoksi tärkeänä pitkäaikaistarkkailijoiden ja lyhytaikaistarkkailijoiden välisen tiedonkulun kehittämistä. Pitkäaikaistarkkailijoiden vaaleja edeltävästä toimintaympäristöstä, kampanjoinnista, mediasta, vaalihallinnosta ja muista vaaliprosessin vaiheista tekemät havainnot olisi tärkeää saattaa nykyistä järjestelmällisemmin lyhytaikaistarkkailijoiden tietoon. Valiokunta pitää lisäksi perusteltuna, että pitkäaikaistarkkailijoiden havainnot muodostavat osan vaalitarkkailun loppuraportointia.

(10) Suomen valtuuskunta osallistui aktiivisesti parlamentaarisen yleiskokouksen toimintaan. Esimerkkeinä aktiivisuudesta voidaan mainita, että Pia Kauma jatkoi puheenjohtajakautensa jälkeen yleiskokouksen kunniapuheenjohtajana ja hänet nimitettiin vaalitarkkailusta ja rauhanvälityksestä vastaavaksi erityisedustajaksi. Vilhelm Junnila nimitettiin yleiskokouksen terrorisminvastaisen tilapäiskomitean jäseneksi. Valiokunta pitää myönteisenä Suomen valtuuskunnan aktiivista osallistumista ja suomalaisedustajien saamia luottamustehtäviä. Suomen valtuuskunnan jäseniä osallistui myös useisiin vaalitarkkailutehtäviin. Valiokunta pitää tärkeänä Suomen riittävää osallistumista Etyjin vaalitarkkailutoimintaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 11/2026 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 9.10.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
varapuheenjohtaja Sofia Vikman kok
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Antti Kaikkonen kesk
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Veijo Niemi ps
jäsen Antti Rinne sd
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Minna Reijonen ps
varajäsen Sari Sarkomaa kok
varajäsen Tuula Väätäinen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jonna Savola